

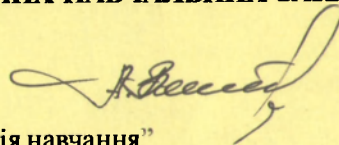
7
B61

ВОЛИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

ВОЙНАРОВСЬКИЙ Анатолій Миколайович

УДК 33:37.02+371.3-057.875

**ДИДАКТИЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ЗНАНЬ
У СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

13.00.09 – „Теорія навчання”

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Луцьк – 2005

Дисертацією є рукопис.
Робота виконана у Волинському державному університеті імені Лесі Українки,
Міністерство освіти і науки України

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, професор
Падалка Олег Семенович,
Національний педагогічний університет
імені М. Драгоманова,
проректор з економічних питань.

Офіційний опонент: доктор педагогічних наук, професор
Васянович Григорій Петрович,
Інститут педагогіки і психології професійної освіти
Академії педагогічних наук України,
завідувач відділу гуманітарної освіти;

кандидат педагогічних наук, доцент
Коцун Борис Борисович,
Волинський державний університет
імені Лесі Українки,
декан педагогічного факультету.

Провідна установа: Прикарпатський національний університет
ім. В. Стефаника, кафедра педагогіки,
Міністерство освіти і науки України,
м. Івано-Франківськ.

Захист відбудеться 24 грудня 2005 р. о 12 годині на засіданні спеціалізованої
вченої ради К 32.051.04 у Волинському державному університеті імені Лесі
Українки за адресою: 43021, м. Луцьк, вул. Винниченка, 30.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Волинського державного
університету імені Лесі Українки за адресою: 43021, м. Луцьк, вул. Винниченка, 30а.

Автореферат розісланий 24 листопада 2005 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

В. у. Метрович

2002

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Удосконалення діяльності вищих навчальних закладів України передбачає впровадження в педагогічний процес нових концепцій і технологій управління професійною підготовкою особистості, ефективного використання результатів науково-педагогічних досліджень. Динамічний розвиток новітніх педагогічних ідей, незалежно від їх використання у вищих навчальних закладах, відбувається у процесі трансформації, модернізації аспектів управління, їх тісного взаємозв'язку з сучасними інформаційними технологіями.

"Національною доктриною розвитку освіти України у ХХІ столітті" передбачаються дії, спрямовані на створення умов, які б допомогли сформувати професійно-економічне мислення молодих вчителів, підвищувати їх інтелектуальний потенціал, готувати до здійснення економічного виховання учня, розвитку його здібностей як творчої особистості. Необхідність дослідження технологій управління у професійно-економічній підготовці вчителя фізичної культури, врахування основних компонентів, що впливають на їх реалізацію – важлива проблема сучасної педагогічної науки і практики, яка потребує всебічного і уважного вивчення та дослідження.

Актуальність розгляду теоретичних та практичних аспектів формування економічних знань у студентів факультетів фізичної культури зумовлена потребою обґрунтування та використання інноваційних технологій управління у сучасній підготовці вчителя. Разом з тим у педагогічній науці недостатньо досліджуються проблеми технологій організації професійно-творчої діяльності викладачів у вищих навчальних закладах в умовах інформатизації освіти, у тому числі питання розробки економічних ідей, осмислення їхнього впливу на професійний розвиток творчої особистості вчителя, використання новітніх інформаційних технологій в економічній підготовці майбутніх спеціалістів. Аналіз наукових першоджерел з проблем розвитку економічної підготовки у сучасній вищій школі свідчить про їх кількісну та якісну недостатність у реальній педагогічній практиці і про поверхневе, упереджене ставлення науковців до цієї важливої проблеми.

Увага дослідників до питань економічної підготовки у вищих навчальних закладах є безперервною, але характеризується або наростанням, або спадом наукового інтересу до цієї актуальної проблеми. В історико-філософському аспекті її торкалися І.А.Зязюн, В.Г.Кремін, В.І.Луговий, В.К.Майборода, Н.Г.Ничкало, О.В.Сухомлинська, В.Д.Шадриков, І.П.Яковлев та інші.

Загальні педагогічні аспекти основ управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів досліджували науковці С.І.Архангельський, Ю.К.Бабанський, І.Д.Бех, С.У.Гончаренко, О.А.Дубасенюк, А.О.Кірсанов, Ю.А.Конаршевський, П.В.Кондрашова, Н.В.Кузьміна, М.І.Шкіль, М.Д.Ярмаченко та ін.

Проаналізовані вище дослідження не вичерпують усіх питань професійно-економічної підготовки вчителя фізичної культури. Ця проблема розв'язується за рахунок удосконалення методів, засобів та управлінських форм з одного боку, а з іншого – за рахунок ефективності впровадження нових ідей у практику професійно-економічної підготовки спеціаліста. Реалізація технологій управління навчально-виховним процесом у вищому навчальному закладі передбачає якісне формування професійних якостей особистості

вчителя. Однак професіограма, як важлива детермінанта у формуванні економічного мислення та якостей студента, не забезпечує виконання комплексної програми їх фахової підготовки.

Розв'язання актуальних проблем економічної освіти можливе за умов удосконалення динаміки технологій управління професійно-економічною підготовкою вчителя, що складає основу стратегічних завдань розбудови та ефективної діяльності вищих навчальних закладів України. Поданий нами аналіз бачення проблеми зумовив вибір теми дисертаційної роботи *"Дидактичні умови формування економічних знань у студентів вищих педагогічних навчальних закладів"*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження є частиною комплексної теми "Сучасні педагогічні технології у вищих закладах освіти", яка досліджується кафедрою педагогіки Волинського державного університету імені Лесі Українки. Тема дисертаційної роботи узгоджена в бюро Ради з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології АПН України (протокол №2 від 22.02.2005р.)

Об'єкт дослідження – процес формування економічних знань у студентів вищих навчальних закладів.

Предмет дослідження – дидактичні умови, форми та методи формування економічних знань у студентів.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та розвитку технологій управління професійно-економічною підготовкою майбутнього вчителя фізичної культури, експериментальній перевірці та реалізації на практиці їх організаційно-методичних та змістовно-управлінських компонентів.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що технологія професійно-економічної підготовки вчителя фізичної культури зумовлює необхідність обґрунтування системи професійної освіти спеціалістів, яка розглядається нами як інтегрована закономірність, що передбачає єдність основних компонентів: соціальних, економічних, загальногуманітарних, педагогічних, психологічних, методичних, особистісно-світоглядних.

Відповідно до об'єкта, предмета, мети, гіпотези дослідження було визначено основні завдання наукового пошуку:

1. Проаналізувати стан досліджуваної проблеми у теорії та практиці діяльності вищих навчальних закладів.

2. Узагальнити методологічну сутність формування економічних знань на основі структурно-логічного аналізу механізму реалізації професійно-економічної підготовки майбутнього вчителя.

3. Обґрунтувати принципи реалізації професійно-економічних знань та функціональну придатність пропонованих технологій засвоєння економічних знань студентами факультетів фізичної культури.

4. Розробити та експериментально перевірити реалізацію інноваційних технологій професійно-економічної підготовки майбутніх вчителів та впровадити запропоновану систему методичних рекомендацій в практику роботи вищих навчальних закладів.

Методологія дослідження базується на положеннях теорії пізнання, досягненнях сучасної філософії, соціології, педагогіки, психології про сутність розвитку особистості, детермінованість її поведінки зовнішніми і внутрішніми факторами; про провідну роль

педагогічної діяльності у професійно-економічній підготовці вчителя; про спілкування як особливий вид діяльності у професійній підготовці; на теоретичних дослідженнях про єдність процесів, взаємовпливів і взаємозалежностей явищ об'єктивної дійсності; на провідних ідеях сучасної освіти як інтегрованої галузі наукових знань, що дає цілісне бачення сутності найбільш загальних професійно – економічних проблем у підготовці вчителя.

Теоретичну основу дослідження складають положення філософії освіти, висновки економічної і педагогічної наук стосовно:

- врахування діалектичного принципу всебічності, який реалізується із застосуванням сукупності підходів до аналізу досліджуваного об'єкта (Ю.К.Бабанський, І.А.Зазюн, В.Г.Крем'як, О.В.Сухомлинська, Л.В.Яценко та ін.);

- вчення про діяльність і діяльнісний підхід (С.П.Бочарова, М.С.Вашуленко, О.М.Леонт'єв, Б.Ф.Ломов, Г.І.Щукіна, М.Д.Ярмаченко та ін.);

- положення і методичні підходи щодо економічної освіти молоді (В.О.Зайчук, А.С.-Нісімчук, І.О.Смолюк, В.І.Маслов, О.Т.Шпак та ін.).

Відповідно до поставлених завдань були використані такі методи дослідження: 1. Методи одержання ретроспективної інформації. 2. Методи одержання нової інформації. 3. Методи організації експериментально дослідницької роботи. Крім того, використовувались наукові методи різних рівнів пошукової роботи: організаційні (порівняльний, комплексний), теоретичні (аналіз психолого-педагогічної літератури, синтез і узагальнення історичних аспектів), емпіричні (діагностичне анкетування, інтерв'ю, рейтинг, бесіда); обсерваційні (пряме і опосередковане спостереження); прогностичні (шкалювання, комплексний рейтинг, системне узагальнення); експериментальні (констатуючий і формуючий експеримент); праксиметричні (аналіз результатів творчої діяльності вчителів, студентів, викладачів); системно – рівневи аналіз (системний аналіз, моделювання, прогнозування тощо).

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилась на базі загальноосвітніх та вищих навчальних закладів освіти м. Луцька (Інститут фізичної культури та здоров'я Волинського державного університету імені Лесі Українки), м. Рівного (Рівненський державний гуманітарний університет), Волинської, Рівненської, Львівської областей. У експериментальній роботі брали участь 427 студентів, 210 випускників Волинського державного університету імені Лесі Українки, 57 викладачів вищих навчальних закладів, 17 викладачів гімназій та загальноосвітніх шкіл.

Організація та основні етапи дослідження. Дисертаційне дослідження здійснювалось у три етапи протягом 2001-2005 рр.

На першому етапі (2001-2002 рр.) – підготовчому – вивчались основні першоджерела, що стосувались обраної проблеми, досліджувались історичні аспекти питання, наукові праці зарубіжних та вітчизняних педагогів, приділялась увага дослідженню дидактико-методологічного забезпечення окресленої проблеми. Одночасно велись спостереження за розвитком навчального процесу на факультетах фізичної культури у вищих навчальних закладах, загальноосвітніх школах, здійснювалось анкетування, тестування респондентів, яким було охоплено 117 чоловік.

На другому етапі (2002-2003 рр.) – пошуково-експериментальному – проводилась дослідницька робота відповідно до наперед розробленої методики наукового пошуку. Було визначено роль передбачених в експериментів умов та науково-методичних

приймів, які впливають на рівень та якість засвоєння економічних знань у підготовці майбутнього вчителя фізичної культури.

На третьому етапі (2003-2005 рр.) – узагальнюючому – здійснено узагальнення і систематизацію його результатів, удосконалення розробленої нами методики проведення експериментальної роботи з питань динаміки технологій економічної підготовки вчителя фізичної культури. Поряд з названими вище методами на цьому етапі використовувався метод моделювання, який сприяв застосуванню рейтингової системи, розвитку економічного мислення студентів факультетів фізичної культури, обґрунтуванню суті вивчення технологій освіти, окремих явищ економічної підготовки, тенденцій та закономірностей професійного становлення вчителя.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в ньому науково обґрунтовано поняття технологій навчально-виховного процесу формування економічних знань у студентів факультетів фізичної культури; здійснено системно-структурний аналіз основних компонентів технології професійно-економічної підготовки вчителів фізичної культури; логічно узагальнено можливості економічної освіти студентської молоді на основі новітніх інформаційних технологій; розкрито теоретичні засади професійно-економічної підготовки майбутніх вчителів на основі загальної моделі інтеграції наукових знань у процесі обґрунтування та використання трьох блоків технологій управління – інтенсивно-освітніх, рефлексивно-інноваційних, особистісно-орієнтованих, необхідних для формування професійно-економічних знань у студентів вищих педагогічних навчальних закладів; охарактеризовано особливості розвитку економічного мислення у підготовці висококваліфікованих спеціалістів, здатних ефективно реалізувати економічну освіту учнів;

Теоретичне значення дослідження полягає у виявленні ролі основних компонентів технологій формування економічних знань у студентів факультетів фізичної культури, їх діалектичного взаємозв'язку і взаємообумовленості, вивченні сучасного стану, тенденцій розвитку та розкритті змісту поняття "економічна освіта студентів"; теоретичному обґрунтуванні мети, сутності, принципів, новітніх засад професійно-економічної підготовки майбутнього вчителя.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що в ньому обґрунтовані основні шляхи реалізації педагогічно-інноваційних технологій професійно-економічної підготовки студентів у вищому навчальному закладі, котрі впливатимуть на формування економічного мислення майбутніх вчителів через наукову організацію навчально-пізнавальної та культурологічної діяльності, підняття ролі нових інформаційних технологій, які спрямовані на розвиток організаційно-педагогічних якостей особистості.

На основі проведення науково-пошукової роботи розроблена методика та рекомендації з технологій професійно-економічної підготовки вчителя фізичної культури, подані особливості формування їх фахових переконань, економічного мислення та розвитку свідомості. Результати дослідження і практичні рекомендації знайшли застосування при читанні лекцій студентам, аспірантам вищих навчальних закладів. Впровадження результатів здійснювалось в Інституті фізичної культури та здоров'я Волинського державного університету імені Лесі Українки (довідка №27-03-31/3001 від 04.10.2005 р.), Луцькому педагогічному коледжі (довідка №186 від 12.10.2005 р.), Волинському інституті післядипломної педагогічної освіти (довідка №01-239/27 від 14.10.2005 р.).

Обґрунтованість і достовірність висновків і рекомендацій, виведених в роботі, забезпечена науковістю і об'єктивністю розгляду предмета дослідження, застосуванням комплексу наукових методів дослідження, ретельним відбором критеріїв і показників для діагностичних вимірів, органічним поєднанням теоретичних засад формування економічних знань у студентів вищих навчальних закладів з реальним навчальним процесом Інституту фізичної культури та здоров'я Волинського державного університету імені Лесі Українки, тривалим і різноплановим експериментом, єдністю кількісного і якісного аналізу експериментальних даних.

Апробація результатів дослідження. Результати виконаної роботи та матеріали експериментальних досліджень обговорювались на засіданні кафедри педагогіки, на звітних науково-практичних конференціях викладачів Волинського державного університету імені Лесі Українки (квітень 2003р., квітень 2004 р., м.Луцьк), Рівненського гуманітарного університету (травень 2004 р., м.Рівне).

Публікації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження відображено у 4 працях, з них: 1 монографія, 3 статті у наукових фахових виданнях, затверджених ВАК України. Усі публікації одноосібні.

Структура дисертації. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (211 найменувань, з них англійською мовою – 19). Повний обсяг дисертації становить 176 сторінок, з яких 161 – основного тексту. У роботі вміщено 12 таблиць на 6 сторінках, 1 рисунок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність і доцільність обраної проблеми, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, гіпотезу дослідження, висвітлено його методологічні та теоретичні основи, розкрито наукову новизну та практичне значення роботи; викладено методи й етапи експериментальної роботи; подана інформація про впровадження та апробацію результатів дослідження.

У першому розділі – "Теоретичні аспекти формування економічних знань у студентів вищих навчальних закладів" узагальнено методологічні та економічні аспекти професійної підготовки майбутнього вчителя; обґрунтована педагогічна сутність формування економічних знань у процесі професійної підготовки студентів; досліджено особливості технології розвитку професійно-економічного мислення майбутніх учителів фізичної культури

Науковий термін "технологія управління" виник майже одночасно з терміном "педагогічні технології". Педагогічні технології – це один із наукових напрямів розвитку педагогічної науки. Нині цей напрям почав привертати увагу багатьох дослідників, але його зміст викликає багато суперечностей. За дослідженнями сучасних вчених, педагогічна технологія – це проект (модель) навчально-виховного процесу у вищих закладах освіти, який визначає структуру та зміст навчально-пізнавальної діяльності студента, його бажання стати професіоналом високої проби. Досліджуючи технологію управління економічною підготовкою вчителя, ми виявили, що її основні компоненти включають: єдність організаційних заходів у навчанні; визначення конкретної мети у професійній підготовці

студентів; вироблення рекомендацій в управлінській діяльності кафедри, деканату, ректорату; діагностику та передбачення системи обґрунтованих алгоритмів, засобів, методів, використання яких веде до наперед визначених результатів діяльності, гарантує ефективний розвиток майбутніх спеціалістів. Таке розуміння сутності технології управління обумовлене тим, що розробка її має динамічний, складний розвиток і спирається як на емпіричний матеріал, так і на наукове обґрунтування проблеми.

В педагогічній науці слово "технології" з'явилося на сторінках наукових джерел, коли почався аналіз досвіду зарубіжних країн у навчальній діяльності. З середини 50-х років у науковий обіг потрапляє термін "технологія освіти", який розуміється як науковий опис засобів та методів педагогічного процесу, який веде до наперед запланованого результату. В 70-ті роки відбувається поступова трансформація змісту терміну "технологія управління". В цей період набирає вагомого значення термін "педагогічна технологія". У працях В.П.Беспалька, М.В.Кларіна, Н.Ф.Тализіної розглядаються окремі аспекти технології дидактичного процесу, а в роботах Н.Є.Щуркова, В.В.Пітюкова, Н.А.Мартиновича досліджуються технології виховного процесу. Сучасні дослідники виховного процесу користуються терміном "педагогічна технологія", маючи на увазі операційні впливи вчителя на учнів, на себе, які охоплюють різноманітні сторони організаторської діяльності (тобто технологію управління), організацію спілкування з вихованцями, використання вимоги з метою розвитку та залучення до культурних цінностей; організацію системи позитивних впливів та ін. При цьому важливо спиратися на певні закономірності: орієнтацію на спеціально-ціннісне ставлення особистості; визнання індивідуальних рис та якостей студента (учня).

У дослідженні ми врахували, що термін "самоорганізація" є важливим в обґрунтуванні технології управління економічною підготовкою вчителя. Розуміння самоорганізації як підвищення структурованості, впорядкованості основних елементів системи дало нам змогу виробити власне ставлення до розробки аспектів методологічного та педагогічного виміру технологій управління. Управління як цілеспрямований і активний процес включає в себе такі відносно самостійні, логічно послідовні елементи: збір, систематизацію і передачу інформації студентам вищих навчальних закладів; вироблення (обґрунтування) і прийняття рішення майбутніми вчителями; перетворення рішення на різні форми команд (усна, письмова, наказ тощо) та забезпечення їх виконання; аналіз ефективності прийнятого рішення та можливе наступне його коригування; використання самоорганізації як об'єднуючої ланки у процесі розвитку технологій управління. Функція управління – це певний вид діяльності, в процесі якого здійснюється ефективний розв'язок завдань, спрямованих на об'єкт управління та вирішення конкретної мети в економічній підготовці майбутнього вчителя фізичної культури.

Економічну підготовку у своєму дослідженні ми розглядали як вироблення у студентів чіткої уяви про наукові закономірності розвитку ринкової економіки, особливості ринкових відносин, цілеспрямоване формування у майбутніх фахівців економічних знань, високої організованості та творчої ініціативи, підготовки їх до високопрофесійної праці, вироблення звички практично використовувати економічні знання у навчально-виховній діяльності.

У процесі дослідження, ми достатньо уваги приділяли розкриттю наукових понять та термінів. Зокрема, дефініція "технології моделювання" – це відтворення одного об'єкта

в іншому, спеціально створеному для вивчення об'єктів. Розробка теоретичної моделі входила в завдання нашого дослідження. Модель допомагає систематизувати знання про технологічний процес чи явище, визначати шляхи для цілісного опису, встановлювати зв'язки між компонентами; вона відкриває можливості для створення цілісних класифікацій. Модель має декілька застосувань: чітко визначає компоненти, які складають систему; досить схематично й точно визначає зв'язки між компонентами. При цьому зв'язки всередині модельованого об'єкту можна порівняти зі зв'язками всередині моделі; модель також генерує, породжує питання і стає інструментом для порівняльного вивчення різних сфер явища.

Будь-який об'єкт, зокрема й економічне мислення, не може розглядатися інакше як з позицій комплексного підходу. Він передбачає пізнання закономірностей і взаємозумовленості явищ досліджуваного процесу. Суть комплексного підходу до розробки проблеми формування економічного мислення майбутніх учителів фізичної культури полягає в наступному: забезпечення єдності й сукупного впливу економічних, соціальних, політичних, організаційних факторів, які впливають на мислення; використання всіх можливостей навчально-виховного процесу вищого педагогічного навчального закладу для розвитку сучасного економічного мислення студентів; цілісне, всебічне розв'язання завдань формування економічного мислення студентів у їхній практичній предметно-перетворюючій діяльності; розгляд процесу формування економічного мислення студентів факультетів фізичної культури як перманентного, в якому навчання в педагогічному навчальному закладі є лише однією з ланок цього процесу.

Будь-який процес за законами діалектики слід розглядати з позицій системного аналізу. Систему взагалі трактують як множинність елементів, що знаходяться у відношеннях і стосунках один з одним, які утворюють певну цілісність, єдність і забезпечують її функціонування. Загальна теорія систем передбачає багатоманітність підходів до системного аналізу: системно-структурний, організаційний, структурно-функціональний. Педагогічні системи розглядаються як множинність взаємозв'язаних структур і функціональних компонентів, що підпорядковані цілям виховання, освіти й навчання. Компонентами сюди входять: мета, навчальна і наукова інформація, заради якої створюється ця система, засоби, форми і методи взаємодії, учні-педагоги.

Розробляючи функціональну модель, ми спиралися на праці В.Г.Афанасьєва, А.М.Волкова, Г.М.Доброва, А.А.Зінов'єва, І.І.Ревзіна, П.В.Колпіна, Н.В.Кузьміної, В.С.Ледньова, В.П.Полякова, В.В.Чавчанідзе, О.Я.Гельмана, В.А.Штоффа.

Більшість із названих вище авторів за основу моделі спеціаліста беруть професію вчителя-предметника. Є спроби розробити модель спеціаліста вищої кваліфікації безвідносно до певної професії. Так, Г.І.Хмара, Л.С.Гур'єва виділяють структурні елементи, які включаються в модель і відображають світоглядні, психологічні й психофізичні аспекти, а також знання і вміння, які, на їх думку, необхідні фахівцеві.

Прогностичні моделі підготовки вчителя до професійної діяльності досліджували О.А.Абдуліна, С.І.Архангельський, В.О.Сластьонін. На нашу думку, в розглянутих моделях явно не вистачає одного системоутворюючого елемента, який впливає із становища спеціаліста в економічній структурі суспільства, його ролі в суспільній

організації праці. Сюди слід віднести рівень економічного мислення – економічної культури майбутнього вчителя.

З характеру праці спеціаліста вищої кваліфікації впливає й необхідність такої якості особистості як творче, активне ставлення до праці, де акцент на розвиток творчих здібностей надзвичайно важливий. Такий спеціаліст володіє великою самостійністю і здатний швидко засвоювати професійні вміння, навички і спеціальні знання.

Модель спеціаліста трактується деякими авторами як сукупність вимог, що виражають потреби суспільства і мають бути реалізованими в процесі навчання у вищому навчальному закладі. Поділяючи дану точку зору, ми вважаємо, що це не сукупність вимог, а сукупність знань, вмінь, якостей, якими має володіти спеціаліст вищої кваліфікації, щоб відповідати вимогам, які ставить до нього суспільство в цілому і забезпечує йому задоволення особистих потреб. Модель спеціаліста вищої кваліфікації одним з елементів своєї структури включає і здатність мислити на рівні сучасного економічного мислення.

Питання про моделювання процесу формування економічного мислення є дискусійним і ще не розв'язане однозначно. Крім того, в економічній і педагогічній літературі воно майже не розглядалося, хоч і може стати предметом серйозного обговорення. Моделювання в нашому дослідженні пов'язане з розвитком економічного мислення майбутнього спеціаліста з кваліфікацією "Вчитель фізичної культури". У відповідності з кваліфікаційною характеристикою він повинен бути підготовленим до роботи в загальноосвітній школі, професійно-технічних і вищих навчальних закладах першого та другого рівнів акредитації, відділах технічного навчання підприємств (об'єднань), відділах освіти, позашкільних закладах фізичної культури, ліцеях, гімназіях, в інших організаціях на первинній посаді викладача фізичної культури, а також заступника керівника закладів та організацій освіти з питань фізичної культури, адміністративно-господарської роботи.

Предметною сферою діяльності спеціаліста в трудовому і економічному навчанні й вихованні підростаючого покоління при викладанні основ фізичної культури є спеціальні знання, в тому числі з економіки й організації підприємницької діяльності, поглиблені знання з окремих сфер і галузей, у відповідності з напрямками спеціалізації, а також знання психолого-педагогічних дисциплін і методик викладання фізичної культури.

Основні види діяльності, пов'язані з реалізацією головної соціальної функції цього спеціаліста /фізичне навчання й виховання/ полягають у наступному:

- в галузі фізичного навчання – проєктування змісту навчального матеріалу з предмета; дидактичне, методичне забезпечення занять; формування нових і підсумкових понять та способів діяльності педагога; перевірка й оцінка поточних наслідків засвоєння навчального матеріалу з фізичної культури;

- в галузі фізичного виховання – проєктування структури і змісту спортивних змагань; підготовка дидактичного оснащення виховних занять; організація продуктивної праці учнів;

- в галузі економічній – знання механізму функціонування ринкового господарства; закономірності формування і зміни ринкових цін, ролі інституту ринкової інфраструктури, законів і сучасних тенденцій розвитку економіки, адміністративних та економічних важелів державного регулювання ринковим господарством; закономірності соціально-орієнтованого ринку;

- в галузі прикладних економічних наук – наявність знань змісту і форм підприємництва, економічної структури і діяльності підприємств і навчальних закладів, характеру їхніх економічних, фінансово-господарських і соціальних функцій; організація статистичного та бухгалтерського обліку, оплати праці;

- в галузі позашкільної виховної роботи – вивчення і формування особистості учня й колективу в класі та учнівській групі; нормування інтересу до навчального предмету і стійкої орієнтації у виборі професії;

- в галузі методичної діяльності – вибір засобів, методів та прийомів навчання, розробка дидактичних матеріалів: опорних конспектів, карт програмованого контролю, інструктивно-технологічних карт; розробка методики навчання.

У другому розділі – "Дидактичні аспекти використання інноваційних технологій у засвоєнні економічних знань студентами" висвітлено результати констатуючого експерименту, що стосуються сутності формування економічних знань студентів факультетів фізичної культури.

У ході проведення констатуючого експерименту переконались, що важливим компонентом технології фахової підготовки вчителя фізичної культури є інноваційні технології навчання. Інноваційна технологія навчання – це такий процес організації навчально-пізнавальної діяльності у вищому навчальному закладі, в основі якого покладено розвиток інтелекту та творчих здібностей студента факультету фізичної культури. Його самобутності, самоцінності, суб'єктивний досвід якого спочатку розкривається, а потім узгоджується зі змістом професійної освіти. Досліджуючи модель інноваційної технології навчання у ВНЗ ми умовно виділяємо три основні види: інтенсивні освітні технології (соціально-педагогічна модель); психолого-інноваційні технології (предметно-дидактична модель); особистісно орієнтовані технології (психологічна модель).

Соціально-педагогічна модель допомагає реалізувати вимоги суспільства, в яких сформульоване соціальне замовлення, підготувати вчителя фізичної культури з наперед заданими якостями та рисами.

Предметно-дидактична модель інноваційної технології навчання, її обґрунтування та дослідження традиційно зв'язані з організацією використання наукових знань у технології економічної підготовки вчителя фізичної культури з врахуванням змісту нормативних курсів, їх диференціації.

Психологічна модель інноваційної технології навчання студента фізичної культури спочатку зводилась до визнання відмінностей у пізнавальних здібностях студентів, а тепер визнається як складне психологічне утворення, обумовлене генетичними, анатомо-фізіологічними, соціальними причинами та факторами в їх складній взаємодії та взаємообумовленості.

При використанні інноваційної технології навчання у фаховій підготовці вчителя фізичної культури ми виділяємо критеріально-орієнтовану та навчально-пізнавальну діяльність.

Критеріально-орієнтована підготовка – це навчання, у процесі якого попередня оцінка знань відіграє роль зворотного зв'язку і підкорена досягненню мети – еталону або його складових частин. При цьому попередні оціночні судження, котрі одержує студент, носять змістовний характер і повинні допомогти йому скоректувати свою професійну підготовку. В основі критеріально-орієнтованої економічної підготовки вчителя фізичної культури лежить стандартизований контроль, який передбачає розробку тестів. Крім того, критеріально-орієнтована підготовка студента передбачає використання машинного контролю (комп'ютерна техніка) і безмашинний контроль; вибіркові питання; альтернативні завдання; завдання багатоманітного вибору; завдання перехресного вибору; конструктивні завдання.

У процесі констатуючого експерименту ми виходили з того, що введення інноваційної технології навчання у ВНЗ зорієнтоване на загальну модель професійної підготовки педагога. Але ця ідея потребувала певної конкретизації стосовно обраної нами проблеми дослідження. Тому на основі такого підходу був розроблений і апробований модульний варіант програми спецкурсу "Професійно-економічна підготовка вчителя фізичної культури", який у своєму змісті передбачає:

- засвоєння питань, що сприяють накопиченню наукових понять, принципів та закономірностей використання нових технологій навчання з економічною спрямованістю на сучасному рівні, а також певної професійної освіти, що сприяє застосуванню набутих студентом знань у практичній діяльності;

- використання модульної технології професійної підготовки особистості до економічного виховання учнів в загальноосвітній школі, врахування важливості складових компонентів кожного модуля, їх діалектичного взаємозв'язку та об'єктивної наступності, існування модуля як окремої одиниці програми;

- побудову кожного модуля програми економічної підготовки вчителя фізичної культури за принципом поступового ускладнення, що дає можливість удосконалити технологію професійної підготовки особистості, підвищити ефективність засвоєння ґрунтовної економічної інформації на основі нових ринкових відносин.

Такий підхід дозволив нам реалізувати інноваційну технологію навчання, яка підвищує ефективність модульно-рейтингової методики професійно-економічної підготовки вчителя фізичної культури.

Процес навчання, як нелінійний, має властивість розгалуження на підпроцеси, до яких відносяться процеси діяльності – викладання і учіння; психічні процеси – розумові, мотиваційні, емоційні; процеси самоорганізації і саморегуляції та ін. У контексті інтенсивних освітніх технологій особливий інтерес представляють ті механізми дидактичного процесу, впливом на які можна досягти істотного підвищення ефективності та якості фахової підготовки.

До числа істотних положень, які визначають сутність інтенсивних освітніх технологій, відносяться:

- інтенсифікація навчання, яка, по суті, полягає в підвищенні ефективності професійно-економічної підготовки особистості;

- провідними факторами інтенсифікації процесу навчання є: система принципів процесу навчання, структура і зміст навчального матеріалу економічного спряму-

вання, організаційна структура процесу навчання, методи й засоби навчання, інтегративні фактори педагогічного середовища;

- якісні і кількісні характеристики процесу навчання базуються на оцінках продуктивності пізнавальної діяльності студентів;

- комплексний підхід до інтенсифікації процесу навчання зв'язаний з проблемою оптимізації цього процесу як цілісної системи.

Проводячи науково-дослідну роботу ми переконалися, що організація процесу навчання у відповідності з системою його принципів є необхідною умовою інтенсифікації цього процесу. Сформульована в цьому твердженні закономірність означає, що порушення вимог будь-якого з названих вище принципів не тільки виключає можливість інтенсифікації навчання, але й робить сам процес навчання щонайменше неповноцінним, який не дозволяє досягти мети навчання.

Ми виявили, що структура процесу засвоєння студентами факультету фізичної культури логіко-інформаційного матеріалу включає, на наш погляд, чотири фази:

1) фаза сприйняття і розуміння – отримання інформації, селективне сприйняття, розуміння, короткочасне запам'ятовування;

2) фаза осмислення та запам'ятовування – включення інформації до системи знань, яка склалася, і переведення її у довгочасну пам'ять;

3) фаза застосування (пошук, відтворення, практичне використання);

4) фаза контролю (контроль здійснюється паралельно першим трьома фазами).

Об'єктивність оцінки економічної підготовки вчителя фізичної культури враховує три компоненти: абсолютну відповідність, відносну відповідність, психологічну відповідність. Перший компонент означає відповідність оцінки тому результату або дії, які оцінюються. Другий компонент – відповідність аналогічним оцінкам, одержаним від інших експертів. Третій компонент – відповідність оцінки передбаченням студента, який оцінюється, її психологічне прийняття. Такий підхід дозволяє нам виробити методику оцінювання управлінської діяльності кафедр, деканату, ректорату в економічній підготовці вчителя фізичної культури.

У ході науково-пошукової роботи встановили, що основні компоненти рефлексивно-інноваційних технологій у професійно-економічній підготовці вчителя фізичної культури можна умовно виділити на такі етапи: 1) етап пошуку нових ідей; 2) етап формування нововведень; 3) етап реалізації нововведення; 4) етап закріплення нововведення.

Стратегію сучасної педагогічної освіти складають суб'єктивний розвиток та саморозвиток особистості вчителя фізичної культури, здатного не тільки обслуговувати педагогічні і соціальні технології, які є, але й виходити за межі нормативної діяльності, здійснювати інноваційні процеси творчості в широкому розумінні. Ця стратегія втілюється в принциповій спрямованості змісту й форм навчального процесу вищої педагогічної школи, що складає пріоритет інноваційних технологій педагогічної освіти вчителя фізичної культури.

У третьому розділі – "Ефективність результатів експериментальної роботи" розкрито загальну логіку експериментального педагогічного дослідження, подано обґрунтування формуючого експерименту у підготовці майбутніх вчителів; розкрито технологію формування економічних знань у студентів; обґрунтовано методику дослідження професійно-економічної підготовки студентів факультетів фізичної культури.

У процесі дослідження технології управління професійно-економічною підготовкою

вчителя фізичної культури важливу роль включає педагогічна техніка, під якою ми розуміємо сукупність методів і прийомів, які забезпечують оптимізацію взаємопов'язаних процесів учіння та навчання. Особливе місце в педагогічній техніці в реалізації навчально-пізнавальної діяльності відводиться спілкуванню, культурі мовлення викладача. Наші дослідження, а також дослідження інших вчених показують, що сформувати у майбутніх вчителів фізичної культури поняття, терміни дуже складно, і рівень їх якості, навіть у випускників, залишається недостатній. Таким чином основна роль педагогічної техніки в технології управління економічною підготовкою вчителя полягає у тому, щоб сприяти викладачам педагогічних університетів і інститутів у формуванні власної ефективної техніки спілкування, навчити студентів узагальнювати економічно-мовні знання, виділяти основні ознаки гуманітарних та економічних понять.

Здійснюючи формуючий експеримент, ми виявили, що озброєння студентів педагогічною технікою як поєднанням професійно-значущих дій майбутнього вчителя з системою, в основі якої лежать професійні уміння, суспільно-економічні інтереси, дозволяє передбачити її актуальність і професійно-об'єктивну необхідність.

Аналіз результатів формуючого експерименту, дозволив розкрити питання професійного навчання, показав, що існує цілий ряд методик, які умовно ми об'єднали у дві групи. До першої ми відносимо методики проблемного викладання нормативних курсів з елементами використання економічних знань; до другої – методику проблемного вивчення та засвоєння професійних знань студентами. Методики першої групи динамічніші, володіють ефективними можливостями в оцінці не тільки кількісної сторони рівня підготовки викладача до управління економічною освітою студентів, але й дають можливість досліднику аналізувати таку підготовку і в якісному аспекті. Виявлені нами переваги методик другої групи є особливо цінними в тому аспекті, що з'являється потужний інструментарій оперативної адаптації до індивідуальних особливостей студента, з допомогою якого стає можливим внесення коректив в організацію підготовки майбутнього вчителя фізичної культури, усунення прогалин в його економічних знаннях.

Реалізація експериментальної методики показує, що ефективність праці студентів експериментальних груп приблизно удвоє вища, ніж у контрольних: на першому занятті по виконанню професійних дій в експериментальній групі, яка виконувала конкретні економічні завдання викладача у відповідності з педагогічними вимогами діяло 58% студентів, у контрольній – 21%. На наступному занятті 80% студентів експериментальної групи закінчили свою роботу вчасно з оцінкою "4" та "5". У контрольній групі 17% майбутніх вчителів фізичної культури у процесі виконання економічних завдань виявляли відхилення від правильного педагогічного процесу і звертались до викладача за допомогою. У експериментальній групі не було студентів, які б продовжували роботу навіть у тому випадку, де була хоч частково порушена технологія виконання економічного завдання теоретичного змісту. На думку викладачів, робота у контрольній групі велася значно напруженіше і менш продуктивно, ніж у експериментальній.

Через рік було проведено повторне дослідження стану економічної підготовки студентів контрольної та експериментальної груп. Згідно з результатами цього дослідження дві групи досягли досить високої якості у виконанні запропонованих завдань: 82% – в експериментальній, 47% – в контрольній. Але ці результати досяглися студентами конт-

рольної групи з явно більшими зусиллями. Показником може служити той факт, що коли майбутні вчителі експериментальної групи на заняттях працювали ритмічно, то контрольної – знаходили привід (неусвідомлено) переривати заняття 3-4 рази.

Цей факт можна пояснити тим, що в експериментальній групі доцільні й ефективні прийоми роботи (раціональний вибір економічного мислення, правильність проведення контрольних операцій, управління кількістю заданих алгоритмів економічного завдання і т.д.) застосували 85% студентів інституту фізичної культури, в контрольній тільки 43%. Успішність роботи в цілому, за оцінками викладачів, в експериментальній групі була на 15% вища, ніж у контрольній. В експериментальній групі при виконанні економічного завдання певний алгоритм використали 86% майбутніх фахівців, у контрольній 15%. Час розв'язання завдання економічного характеру студентами експериментальної групи у 1,6 рази менший, ніж у контрольній (відповідно 7,7 і 12,6 хв.). Такий підхід дозволяв формувати основи нового економічного мислення майбутніх фахівців.

Таким чином, отримані результати в експериментальній групі дають підставу зробити узагальнення про те, що увага педагогів та респондентів до динаміки формування навичок самоконтролю в студентів, до автоматизації і вироблення економічних навичок забезпечує своєчасне накопичення стійкого позитивного досвіду та підвищує ефективність економічної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури до економічного виховання школярів.

Для визначення рівня сформованості економічних знань у студентів Інституту фізичної культури та здоров'я на завершальному етапі формуючого експерименту були задіяні різноманітні способи вимірювання і оцінювання. Наочно ілюструє динаміку рівня сформованості економічних знань, економічних якостей і рис майбутніх учителів фізичної культури рис. 1, що відповідає завершальному етапу формуючому експерименту.

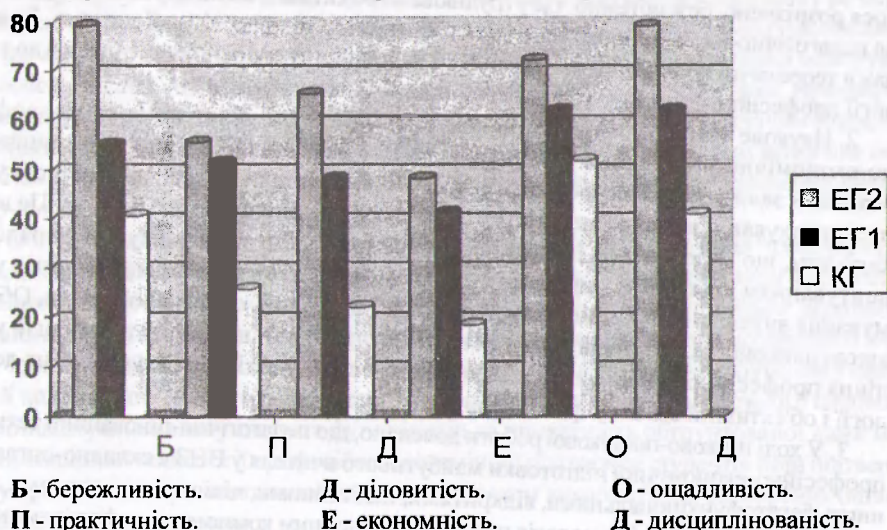

Рис 1. Динаміка виявлення морально-економічних якостей студентів. (К-117, в %)

Узагальнення рівня знань студентів факультету фізичної культури, дозволяє проникнути у їх внутрішній світ, допомагає творчо підійти до виробу найбільш ефективних форм та методів економічної освіти, врахувати та оцінити результати, виявити та подолати недоліки в її організації та методиці, забезпечити індивідуальний підхід до формування особистості майбутнього вчителя сучасної школи. Засвоєння системи економічних знань та умінь у процесі вивчення основ наук, економічно-творчої діяльності служить підґрунтям формування в студентів економічних якостей особистості, а саме таких, як: бережливість, діловитість, економність та ін. Вони розвиваються в процесі цілеспрямованої економічної освіти майбутніх вчителів фізичної культури.

Теоретичний аналіз проблеми та результати експериментального дослідження дають підстави для викладу загальних **висновків**.

1. У процесі системного аналізу науково-педагогічних джерел та літератури виявили, що проблема впровадження педагогічно-інноваційних технологій формування економічних знань у студентів вищих педагогічних навчальних закладів висвітлена фрагментарно. Технології професійно-економічної підготовки особистості розглядалися переважно на основі окремих нормативних документів, які подаються Міністерством освіти та науки України, розрізаних інформаційних підходів до фахової освіти та використання практики управління діяльністю вищих навчальних закладів, що не давало можливості виокремити педагогічно-інноваційні технології управління професійно-економічною підготовкою майбутнього вчителя фізичної культури як самостійного напрямку в педагогічній науці. Теоретичне об'єднання окремих положень технологій професійно-економічної підготовки вчителя у фаховій освіті студентів вищих навчальних закладів відбувалося розрізнено, безсистемно. Це утруднювало об'єктивне концептуальне обґрунтування педагогічно-інноваційних технологій навчання як єдиної освітньої системи. Виявлені нами теоретичні прогалини були наслідком недооцінки ролі основних підходів до технології професійно-економічної підготовки майбутнього вчителя.

2. Наукове обґрунтування теорії педагогічно-інноваційних технологій професійно-економічної підготовки вчителя виявилось актуальним з переходом вищих навчальних закладів на нові форми професійної підготовки студентів фізичної культури, із врахуванням її ступеневого характеру: бакалавр, спеціаліст, магістр. Це викликано тим, що перенесення інтересів особистості в центр уваги науки співпало з акцентуванням діяльності кафедр педагогіки у організації навчання, деканатів у формування вчителя-професіонала, ректоратів у здійснення ступеневої освіти. Об'єднуючою ланкою стала ідея обґрунтування педагогічно-інноваційних технологій управління професійно-економічною підготовкою особистості, яка базувалась на деонтології і об'єктивній оцінці управлінських дій викладача.

3. У ході науково-пошукової роботи доведено, що педагогічно-інноваційні технології професійно-економічної підготовки майбутнього вчителя у ВНЗ є складно-організованими, багатофункціональними, відкритими, нелінійними, цілісними системами, які перебувають у динаміці. Технологія навчання є основним компонентом формування, розвитку та збагачення професійно-економічних знань студентів, що дозволяє визначити їх місце у системі ступеневої освіти як невід'ємної складової ланки якісної підготовки вчителів. У процесі ступеневої освіти студентів технологія професійно-економічної підго-

товки має відносну самостійність, свою мету, конкретні завдання, певні суперечності та закономірності становлення і об'єктивної динаміки, які реалізуються у навчально-пізнавальній діяльності.

4. Встановлено, що концептуальною тенденцією розвитку педагогічно-інноваційних технологій професійно-економічної підготовки вчителя як відкритої системи ступеневої освіти особистості є врахування індивідуальності, психологічної структури майбутнього спеціаліста, проявів активності студента, врахування ролі самоуправління, формування майбутнього фахівця засобами навчально-пізнавальної діяльності. В її основі лежить пізнавальна діяльність студента, яка спирається на систему динаміки структур навчальної інформації, предметно-змістовний компонент мети, конструювання навчальних завдань, можливість використання пізнавальної інформації. Такий підхід сприяє удосконаленню технології професійно-економічної підготовки вчителя і дозволяє подолати пасивність студентів, активізувати розвиток економічного мислення через звернення до їх емоційної сфери в удосконаленні нових форм стосунків і спілкування, через закріплення за ними права на пошук і власну думку, створення оптимальних ситуацій вільного вибору.

5. У процесі дослідження встановлено, що педагогічний аналіз передбачає відокремлення основних елементів професійної діяльності викладача і навчально-пізнавальної діяльності студента, пізнання основних суперечностей педагогічного процесу, обґрунтування технології управління через проникнення в логіку взаємодії окремих ланок педагогічного явища як об'єднуючого структурного утворення. В цьому аспекті певну роль відіграє інноваційна технологія, яка дозволяє розкрити важливість ролі професійної діяльності вчителя, його взаємозв'язку з іншими учасниками навчально-виховного процесу. Через інноваційну технологію у перспективному напрямку розвитку технологій професійно-економічної підготовки вчителя фізичної культури спрямовано динамічність зіставлення теоретичної і практичної фахової підготовки майбутніх спеціалістів та підвищення рівня засвоєння економічних знань студентами. Враховуючи цей аспект, створено та обґрунтовано концептуальну модель педагогічно-інноваційної технології професійно-економічної підготовки вчителя, основним аспектом якої є вдосконалення методики фахової підготовки студентів за умови ефективної ситуативно-діалогічної організації навчання.

6. Обґрунтування та узагальнення результатів дослідження складних процесів професійно-економічної підготовки у нелінійному середовищі, використання технологій навчання на апробованій моделі відповідно з інноваційними принципами згорання складного спонукало до виділення провідної ланки фахової підготовки особистості вчителя, через яку здійснюється вплив еволюційних процесів самоструктурування у ефективній педагогічній діяльності, що впливає на професійну освіту майбутнього спеціаліста. Концептуальна значущість та функціональна придатність обґрунтованої нами моделі інноваційної технології професійно-економічної підготовки студентів були підтверджені у процесі експериментальної перевірки, шляхом використання експертних оцінок за спеціальною програмою.

7. Дослідження педагогічно-інноваційних технологій професійно-економічної підготовки вчителя на методологічному, теоретичному і практичному рівнях підтвердило

концептуальне положення про те, що динаміка становлення фахової освіти студентів фізичної культури спирається на принципи інноваційної діяльності, врахування об'єктивного співвідношення теоретичного і практичного аспектів у роботі вищих навчальних закладів. Одержані результати дослідження дають можливість вважати, що вихідна методологія є правильною, визначені завдання реалізовані, мета досягнута, сукупність одержаних наукових висновків має важливе значення для теорії і практики розвитку педагогічно-інноваційної технології професійно-економічної підготовки майбутнього вчителя.

Разом з тим наше дослідження не розкриває усіх аспектів педагогічно-інноваційних технологій професійно-економічної підготовки вчителя фізичної культури. Потребують наступного вивчення проблеми технології управління вихованням особистості, технології дидактичних процесів професійної підготовки спеціаліста, розробки системно-структурних компонентів фахової діяльності вищих навчальних закладів на терені України.

Основні положення дисертації відображено в таких публікаціях:

1. Войнаровський А.М. Технологія формування економічних знань у студентів: дидактичний аспект/ Монографія. – Луцьк: Видавництво "Волинська обласна друкарня", 2004. – 170 с.
2. Войнаровський А.М. Технологічні та економічні аспекти професійної підготовки вчителя//Педагогічний пошук. – Луцьк, 2004.- № 3. – С.74-76.
3. Войнаровський А.М. Обґрунтування процесу професійно-економічної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури //Проблеми педагогічних технологій: Збірник наукових праць. – Луцьк, 2005. – Випуск № 1.- С.96-105.
4. Войнаровський А.М. Організаційні аспекти науково-пошукової роботи в процесі економічної підготовки студентів //Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Збірник наукових праць. – Харків, 2005. – Випуск № 4. – С.39-44.

Анотація

Войнаровський А.М. Дидактичні умови формування економічних знань у студентів вищих педагогічних навчальних закладів. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.09 – "Теорія навчання". – Волинський державний університет імені Лесі Українки. – Луцьк, 2005.

Дисертаційне дослідження присвячено розкриттю проблеми формування економічних знань у майбутніх учителів вищих педагогічних навчальних закладів. У роботі здійснено аналіз понять "технологія економічної освіти", "економічне мислення", "економічна свідомість". Узагальнено сучасні аспекти методологічних основ професійно-економічної освіти, запропонована реалізація її основних компонентів. Визначено зміст, форми та методи формування економічних знань студентів факультетів фізичної культури, залежно від особливостей їх здібностей, розвитку професійних якостей, якими повинен володіти майбутній вчитель загальноосвітньої школи. Теоретично обґрунтовано науково-методичні та дидактичні умови формування економічних знань у процесі використання сучасних педагогічних технологій. Доведено, що впровадження експериментальної моделі технології формування фахово-економічних знань, в якій враховано сучасні концептуальні ідеї навчально-пізнавальної діяльності студентів вищої педагогічної школи сприяє підвищенню ефективності формування економічних знань у майбутніх вчителів фізичної культури.

Ключові слова: технологія економічної освіти, економічне мислення, економічна свідомість, вчитель фізичної культури, дидактичні технології.

Аннотация

Войнаровский А.Н. Дидактические условия формирования экономических знаний у студентов высших педагогических учебных заведений. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.09 – "Теория обучения". – Волынский государственный университет имени Леси Украинки. – Луцк, 2005.

Диссертационное исследование посвящено раскрытию проблемы дидактических условий формирования экономических знаний у будущих учителей факультетов физической культуры. Проведен системный анализ понятий "технология экономического образования", "экономическое мышление", "экономическое сознание", "дидактические технологии".

Выявлены содержание, формы и методы учебно-познавательной деятельности студентов в зависимости от закономерностей приобретения экономических знаний. Обосновано, что приобретение таких знаний для студентов включает: отбор, систематизацию и усвоение информации студентами высших учебных заведений; обоснование и принятие решений будущими учителями; анализ эффективности принятия решений и возможное совершенствование их в будущем; использование самоорганизации студента в процессе развития технологии управления обучением.

Определены компоненты сформированности профессиональных знаний будущего учителя физической культуры, к которым относятся: мотивационный, содержательный, деятельный. Соответственно, на почве экономического образования в процессе усвоения профессионально-экономических знаний каждый из этих компонентов формирует важные составляющие компетентности будущего учителя: экономические знания, экономический интерес, экономическое мышление.

Теоретически обоснованы научно-методологические основы и условия формирования экономических знаний будущего учителя физической культуры, определены структурные звенья дидактической технологии подготовки учителя, их функции, взаимосвязи, раскрыто содержание основных направлений экономического образования в учебно-познавательной деятельности. Они в совокупности обеспечивают эффективность профессиональной подготовки будущего учителя в процессе экономического образования и творческого развития индивидуальных способностей.

Результаты формирующего эксперимента убедительно доказали, что предложенная педагогическая модель формирования экономических знаний с использованием современных методов и подходов обучения является эффективной, ее внедрение не предвидит внесения изменений в учебные планы и программы и предусматривает индивидуальное самоопределение студента на каждом этапе усвоения экономических знаний.

Доказано, что внедрение экспериментальной модели технологии развития экономических качеств личности, в которой учтены концептуальные идеи организации дидактических технологий в высшей педагогической школе способствует повышению эффективности формирования экономических знаний будущего учителя.

ля в учебной деятельности.

Рекомендуется использовать результаты исследования как основу для дальнейших дидактических разработок в области экономического образования и подготовки будущего учителя физической культуры.

Ключевые слова: технология экономического образования, экономическое мышление, экономическое сознание, учитель физической культуры, дидактические технологии.

Annotation

Voinarovsky A.M. Didactic conditions of forming economic knowledge of the students of higher educational establishments. – Manuscript.

The dissertation for obtaining a scientific degree of a candidate of pedagogical sciences in specialty 13.00.09. – "Training theory". – The Volyn State University named after Lesya Ukrainka. – Lutsk, 2005.

The dissertation deals with a problem of forming economic knowledge of the students of higher educational establishments. Notions of "technology of economic education", "economic thinking", "economic consciousness" have been analyzed. Modern aspects of methodological basis of professional and economic education have been generalized, the realization of its main components has been suggested. It has been determined the matter, forms and methods of forming economic knowledge of the students of physical culture departments according to their abilities and the development of the professional qualities, necessary for a future teacher of a secondary school. Scientific-methodic and didactic conditions of forming economic knowledge in the process of using modern pedagogical technologies have been substantiated theoretically. It has been proved, that an increase of the effectiveness of forming economic knowledge of future teachers of physical culture favours the introduction of an experiment model of forming occupational-economic knowledge technology with regard for modern conceptual ideas of teaching and cognitive activities of higher pedagogical school students.

Key words: technology of economic education, economic thinking, economic consciousness, teacher of physical culture, didactic technologies.